

FOKUS PÅ ARBETARHISTORIA

Texter från arbetarhistorikermötet i
Landskrona i maj 2011

LARS HANSSON (RED)

Centrum för Arbetarhistoria

© Författarna och Centrum för Arbetarhistoria 2013
Skrifter från Centrum för Arbetarhistoria 6

Tidigare utgivningar i serien Skrifter från Centrum för Arbetarhistoria:

1. Victor Lundberg (red), *Arbetarhistoria i brytningstid – Landskrona i maj 2005*, Landskrona 2007
2. Emma Hilborn, *De förrådade kämparna. Gemenskap och identitets-
skapande inom den ungsocialistiska rörelsen i Skåne 1903–1917*,
Landskrona 2008
3. Magnus Olofsson (red), *Arbetarhistoria idag. Rapport från arbetar-
historikermötet i Landskrona i maj 2007*, Landskrona 2009
4. Magnus Olofsson (red), *Konflikt och samförstånd. Texter från arbetarhistori-
kermötet i Landskrona i maj 2009*, Landskrona 2011
5. Lars Berggren & Hans Wallengren (red), *Ung i Skromberga och Ekeby
under förra seklet. Berättelser om uppväxt och ungdomstid på 1930–60-talen*,
Landskrona 2011

GRAFISK FORM: Fredrik Björk/ **björq books**

OMSLAG: Fredrik Björk/ **björq books**

OMSLAGSBILD: Fredrik Björk

TRYCK: Holmbergs, Malmö 2013

ISSN:1654-2908

ISBN: 978-91-979661-2-2

BESTÄLLNINGSDRESS:

Centrum för Arbetarhistoria

Box 143

261 22 Landskrona

INTERNETBESTÄLLNING:

www.arbetarhistoria.org

INNEHÅLL

<i>Lars Hansson</i> Fokus på arbetarhistoria	5
<i>Olov Wenell</i> ”Arbetet med kvinnorna” i sovjetkarelska Träförädlings- arbetareförbundet från 1920 till början av 1930-talet	9
<i>Peter Håkansson</i> Varför är ungdomsarbetslösheten så hög i Sverige?	24
<i>Jessica Grahm</i> Är vi bara städerskor? 1970-talets städstrejker i retrospektiv samt några reflektioner utifrån dagens perspektiv	46
<i>Ellen Schrumpf</i> Hur blev arbeiderbarnet et arbeiderbarn	64
<i>Lars Hansson</i> Ljuset från väster? Arbetsgivar- och arbetarsidans reaktioner på fordism och etablering av amerikanska bilfabriker i Danmark och Sverige 1919-1930	81
<i>Benito Peix Geldart</i> Svenska syndikalister i Francos arkiv. Kontakter mellan SAC och spanska CNT 1937-38	99
<i>Knut Kjeldstadli</i> ”Arbeidere i alle land, – foren dere!” Også i dag?	116
Författarpresentationer	140

FOKUS PÅ ARBETARHISTORIA

Sedan 2005 har Centrum för Arbetarhistoria anordnat arbetarhistoriska konferenser med deltagande forskare och arbetarrörelseaktiva från Sverige och andra nordiska länder. Ett uppskattat resultat av dessa konferenser har varit utgivningen av olika konferensbidrag i form av artiklar samlade i en antologi. Vi har fortsatt denna tradition också denna gång, även om publikationen denna gång inte blivit lika omfattande som föregående år. De medverkande författarna representerar dock den bredd som det arbetarhistoriska fältet fått under senare tid och deras artiklar fyller en viktig funktion för att synliggöra arbetets och arbetarrörelsens historia när den senare under längre tid upplevt ideologisk motvind. Förhoppningsvis kan publicerandet av viktiga bidrag till arbetarnas och arbetets historia från nya perspektiv stimulera till ökat intresse och mer forskning inom ett område som har en närmast oändlig potential.

Denna antologi består av totalt sju olika artiklar, att två av dessa är bidrag från vårt norska grannland är särskilt glädjande. Det är också värt att notera att flera bidrag behandlar internationell arbetarhistoria, även om det även finns fokus på svenska företeelser. Tendensen mot transnationell arbetarhistoria är viktig och det rör sig inte bara om en geografisk aspekt. Valet av analysenhet påverkar hela utgångspunkten för samhällsanalysen. Sätter vi likhetstecken mellan samhälle och nationalstat skymmer det mycket av sikten och minskar förståelsen för de globala förutsättningarna för förändring. Föreställningen om att industrin spelat ut sin roll i nutid och i framtiden är exempelvis en villfarelse som bara kan upprätthållas om analysen begränsas till nationalstatens gränser och knappt ens då.

I denna antologi medverkar sju artikelförfattare och det första bidraget heter *Arbetet med kvinnorna i det Sovjetkarelska Träförädlingsförbundet* och är skrivet av *Olof Wenell*. Här visas hur det även inom det sovjetiska system, vilket präglades av en jämställdhetsretorik, fanns dominerande patriarkala strukturer som begränsade kvinnornas inflytande på olika sätt. *Peter Håkansson* behandlar i sin artikel *Övergången från skola till arbetsmarknad ur ett institutionellt perspektiv* ungdomsarbetslöshet och visar att det är svårt för många unga idag att gå från skolans värd till arbetslivet. Kontakter och sociala nätverk är fortfarande mycket viktiga för att komma in på arbetsmarkanden, men de formella utbildningssys-

temen kan inte tillhandahålla dessa, samtidigt som det föreningsliv som tidigare kunde erbjuda kontaktnät krympt i omfång under senare tid.

Jessika Grahms artikel *Är vi bara städerskor?* handlar om städstrjekerna i Sverige under 1970-talet – konflikter där städerskorna utifrån ett närmast totalt underläge drev en kamp mot entreprenadssystem, ökande löneskillnader och för en uppvärdering av deras yrkesstatus. Trots att samhällsutvecklingen sedan 1970-talet närmast gått i motsatt riktning mot vad dessa städerskor kämpade för, kan deras exempel fortfarande vara viktigt. De lyckades få ett stort stöd i allmänna opinionen och från andra arbetarkollektiv och visade att även en underordnad grupp kan agera framgångsrikt för sina intressen och för sitt människovärde. Ellen Schrupf undersöker i sitt bidrag *Barnet i arbeiderhistorien – betydninger av kjønn og kropp* hur subjektiva klasstrukturer och könsidentiteter konstruerades i Kristiania kring sekelskiftet 1900. Schrupf visar hur barnet som subjekt och kropp formades av erfarenheter från omgivningen i form av bostadsförhållanden, mathållning, kläder sjukdom och död. Fokus är därmed på hur arbetarklassens barns klasstillhörighet skapades genom erfarenheter från arbetarmiljöernas i vilka de växte upp.

Lars Hanssons bidrag *Ljuset från väster* behandlar hur arbetsgivar- och arbetarsidan reagerade på etablerandet av Fords och General Motors sammansättningsfabriker i Danmark och Sverige under mellankrigstiden. Undersökningen visar på inställningen till amerikanska produktionsmetoder i allmänhet och Henry Ford i synnerhet varierade mellan företagarsidan och de fackliga företrädarna, men att kärleken till USA och fordismen inte var så stor hos företagarna som man kanske kunde förmoda. Benito Peix Geldarts artikel *Svenska syndikalister i Francos arkiv. Kontakter mellan S.A.C. och spanska C.N.T. 1937-1938* behandlar internationella fackliga kontakter under spanska inbördeskriget. Han visar på att det fanns tätt samarbete och ömsesidig och uppskattning och förståelse mellan de båda organisationerna under denna tid.

I antologins avslutande artikel *"Arbeidere i alle land, – foren dere!" Også i dag?* för Knut Kjeldstadli ett resonemang om villkoren och förutsättningarna för arbetarrörelsen att arbeta framgångsrikt på det internationella planet i nutid och i framtiden. Han behandlar olika strukturella hinder för internationell facklig verksamhet som kapitalismens ojämna utveckling, med fem olika modeller bara i Europa, men också stora skillnader mellan olika slags arbetskraft och deras ställning på arbetsmarknaden. Det finns också motsättningar mellan nord och syd, samt även kulturella och ideologiska motsättningar av olika slag att ta hänsyn till. Kjeldstadli diskuterar förutsättningarna och villkoren för

olika slags fackliga organisationer att arbeta internationellt och resonerar kring vad som kan befrämja internationell facklig verksamhet och möjliga vägar mot en reell internationalism. Kjeldstadlis bidrag knyter samman flera trådar och genom sin konkretion och framtidsinriktning verkar den stimulerande mot nya debatter och mot ny viktig framtida praktik för arbetarrörelser i det tjugoförsta århundrade som just börjat.

Vi hoppas att de bidrag vi presenterar i denna antologi ska ge stimulerande läsning och ge upphov till nya tankar, reflektioner och kanske även uppmuntra till ny arbetarhistorisk forskning. Antologin är ett av flera exempel på en i högsta grad levande forskningsdimension som genom sin befruktning med allt fler andra perspektiv kan fortsätta växa och frodas både i Sverige, Norden och internationellt.

Lars Hansson, Centrum för Arbetarhistoria

